

ЕКОЛОШКО ПРАВО У НАУЧНОМ СТВАРАЛАШТВУ СЛАВОЉУБА ПОПОВИЋА

Апстракт: *Научна заоставштина проф. др Славољуба Поповића садржи укупно 809 библиографских јединица, од којих се 235 односи на књиге (уџбенике, студије, монографије, коментаре и сл.) а 574 на правнотеоријску периодику и публицистику (чланке, реферате, приказе и др.),¹ што професора Поповића сврстава у ред најплоднијих посленика српске правне науке 20. века. Славољуб Поповић је своје импозантно научно дело у највећем стварао под окриљем управног права, али је неизбрисив траг оставио и на другим научним пољима, међ које убрајамо еколошко право, правну информатику и уставно право. Како данас еколошко право представља наставну дисциплину у програмима свих државних правних факултета у Србији, а правна заштита животне средине добија све израженији публицитет, одважили смо се да у овоме раду прикажемо научни опус професора Поповића на пољу еколошкога права, а пре свега професоров допринос утемељењу и развоју еколошкога права у нас.*

Кључне речи: *еколошко право, животна средина, научно дело професора Поповића, допринос српској правној науци.*

¹ В. Дејан Вучетић, Округли сто „Живот и дело Славољуба Поповића“, Ниш, 6. новембар 2010. – приказ -, Зборник Правног факултета у Нишу, Ниш, 2010. стр. 222.

Увод

Према нашим сазнањима, професор Поповић је први посленик српске јавноправне науке из чијег су пера настали радови еколошкоправне тематике. Завештао је пет монографија и око тридесет научних чланака на различите теме еколошког права, те је с тога његово дело на овоме пољу „пионирско“ и „утемељитељско“.²

Осим Поповићевог научног дела, од значаја су и поједини видови професоровог делања, који са научним делом заокружују целину његовога залагања за афирмацију еколошког права у нас. Наиме, истражујући професорово научно дело, сазнали смо да је професор Поповић, са позиције декана Правног факултета у Нишу и управника Института за правна и друштвена истраживања при поменутом факултету, организовао научне скупове посвећене праву животне средине у нас. У том смислу индикативан је податак да је на иницијативу и под управом професора Поповића, у дане 13. и 14. новембра 1975. одржан први научни скуп у Србији у целини посвећен заштити животне средине.³

Друго, професор Поповић је био заговорник увођења еколошкога права у наставне програме правних факултета. О томе је писао седамдесетих година 20. века, када еколошко право, за разлику од садашње ситуације, није припадало наставним програмима правних факултета у земљи. Професор Поповић је настојао да еколошко право учини научно актуелним, тако да данас можемо рећи, да је његово сагледавање значаја еколошког права у то време било визионарско. С тим у вези, Поповић је истицао: „Битна је чињеница да се услед постојања низа правних прописа о заштити појединих добара човекове средине, којих ће убудуће бити све више, ствара нова грана права,

2 Према нашим сазнањима, први рад у области Еколошког права, професор Поповић је објавио 1972. године. Види: „Правни аспекти проблема загађивања вода (упоредно-правни аспект)“, *Анали Правног факултета у Београду*, јануар-јун 1972, стр. 473-488. Последњи свој рад професор Поповић објавио је 2006.: “Заштита ваздуха од загађивања – према одредбама међународних конвенција и одлука Европске уније“, *Архив за правне и друштвене науке*, бр. 3-4/2006, стр. 1667-1677. Професор Поповић упокојио се августа 2006. године.

3 В. Зборник радова са поменутог научног скупа који је објављен под следећим насловом: „Заштита животне средине, правни аспект, Институт за правна и друштвена истраживања, Ниш, 1976, 197 страна.

а самим тим настаје и потреба да та нова грана права уђе и у оквир наставних планова правних факултета. Једна грана правног система може настати онда, када из те области постоји довољан број општих правних норми које правно регулишу одређена питања из те области“.⁴

У погледу установљења еколошког права као наставне дисциплине на правним факултетима, Поповић је своје виђење темељио на следећој аргументацији: „Чини се да је ипак целисходније да се уведе на правним факултетима нов предмет, нова правна дисциплина, право о заштити животне средине (или под називом „еколошко право“ односно под називом „околинско право“). Ово предлажемо због тога што ће свакако, уколико се уведе нова правна дисциплина о заштити животне средине, моћи у оквиру те правне дисциплине да дође до изражаја у већем обиму излагање о појединим проблемима заштите животне средине, док уколико би се поједине правне норме о заштити животне средине укључиле у одговарајуће постојеће правне дисциплине, оне би могле само у малом обиму да буду заступљене у постојећим правним предметима односно правним дисциплинама, с обзиром да су постојеће правне дисциплине (управно право, грађанско право, међународно јавно право) већ сада врло обимне. С тога се залажемо за увођење на правним факултетима нове правне дисциплине о заштити животне средине. У вези са увођењем те нове правне дисциплине поставља се питање на којој години би требало ту правну дисциплину увести. Мишљења смо да би увођење те правне дисциплине требало да буде заступљена на четвртој години.⁵ Сем тога, свакако да би ову правну дисциплину требало увести и у наставу на магистарским студијама, с обзиром да та проблематика треба да буде нарочито шире проучавана од оних студената, који се поистовећују и специјализирају за поједине области. Тако, на пример, материја о заштити животне средине могла би

4 В. Славољуб Поповић, О праву заштите животне средине, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1976, стр. 30.

5 У наставним програмима појединих правних факултета, еколошко право је предмет на другој години студија. Предочено решење заслужује критику. Проблематику еколошког права карактерише мултидисциплинарност, па студенти друге године студија, који усвајају основе управног и грађанског права не могу успешно савладати материју еколошког права. Очито је професор Поповић тога и био свестан када је предлагао да се еколошко право у наставне програме правних факултета уведе као предмет на четвртој години студија.

да буде укључена у наставу на управном смеру магистарских студија, а исто тако на грађанскоправном смеру, а евентуално и на међународном смеру, уколико такав смер буде организован“.⁶ Овде додајемо да је професор Поповић предлагао и посебно последипломско школовање стручњака за питања заштите животне средине. С тим у вези, истицао је да факултетски образовани стручњаци разних професија (инжењери, правници, економисти, лекари и други) треба да се специјализирају за проблеме заштите животне средине, с тим да као место школовања ове врсте стручњака буде Центар за мултидисциплинарне студије београдског Универзитета, где би студенти стицали знања у процесу тимског интердисциплинарног научног рада.⁷

Карактеристике научних радова професора Поповића посвећених еколошком праву

Професор Поповић је, како смо већ предочили, свој први рад еколошко-правне тематике написао у својој пуној научној зрелости. Поставља се питање, шта је мотивисало овог истакнутог професора управног права, да у фокус свог научног интересовања уврсти питања животне средине. Читајући радове професора Поповића, установили смо да је одлука о томе опредељена професоровом свешћу о проблемима са којима ће се све израженије суочавати човечанство. Наиме, у готово свим радовима професор Поповић истиче да нагли развој технологије и техничке цивилизације мења човеков однос према природи и природним оквирима живота, што човечанству, поред значајних користи, доноси и значајне негативне последице. Негативне последице читују се у прекомерном искоришћавању појединих екомедијума, чиме се осиромашује животна средина. Карактер биосфере бива нарушаван услед пораста броја становника на земљи и убрзаног развоја индустријализације и техничке цивилизације и неконтролисаног развоја савремене технологије, услед чега долази до загађивања човекове средине, које се манифестује нарочито у облику загађивања атмосфере, загађивања копнених вода, загађивања мора,

⁶ Исто, стр. 33.

⁷ Исто, стр. 34-35.

нагомилавања чврстих отпадака, нагомилавања отровних материја у храни, појава буке, опасности од радиоактивних материја и др.⁸

Научни радови професора Поповића посвећени су следећим питањима: заштити вода, заштити ваздуха, заштити од буке, заштити од јонизујућег зрачења, међународно-правној регулативи животне средине универзалног и регионалног карактера, као и сагледавању животне средине кроз призму друштвено-економско-политичких система.

Како је већ речено, професор Поповић је објавио пет монографија: две су посвећене заштити од буке, једна заштити вода, једна заштити ваздуха од загађивања, а последња обједињено третира заштиту вода и ваздуха од загађивања.⁹

Предмети којима се Поповић бавио чврсто су везани за позитивно право. Изузетно је систематичан и прецизан коментатор важећег права. Питања је сагледавао у упоредној перспективи, што је определило да је у његовим радовима присутан велики број законодавстава романско-германске, англосаксонске и других породица права (Аустрија, Белгија, Финска, Француска, СР Немачка, Холандија, Јапан, Италија, Мађарска, Пољска, Румунија, Бугарска, Велика Британија, САД, Јапан, СССР и др.). У својим радовима врло педантно и исцрпно је анализирао југословенско и српско право, те његови радови дају најцеловитију и најјаснију генезу српског и југословенског еколошког права.

Међутим, професорова одлука да предмете проучавања веже за позитивно право, условила је, због промене позитивно-правне грађе, да у претежном делу његови радови данас нису актуелни. Очито је и сам аутор тога био свестан, када на једном месту ставља следећу ограду: „Прописи о заштити животне средине, а нарочито прописи о заштити вода и ваздуха од загађивања, као и организацији органа

⁸ Види на пример: Славољуб Поповић, *Остваривање заштите животне средине у југословенском самоуправном систему*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1979, стр. 5-6; *Актуелна питања у вези са заштитом човекове средине*; Тематски зборник радова: *Заштита животне средине (правни аспект)*, Ниш, 1976, стр. 15-27.

⁹ Види: „*Заштита вода и ваздуха од загађивања (јавни аспект)*“, Београд, 1975, 324 страница; „*Заштита од буке са посебним освртом на право СР Србије*“, Ниш 1985, стр. 132; „*Основни проблеми у вези са заштитом вода од загађивања, са посебним освртом на СР Србију*“, Ниш, 1985, стр. 346; „*Неки проблеми у вези са заштитом ваздуха од загађивања, с посебним освртом на СР Србију*“, Ниш 1985, стр. 194; „*Заштита од буке у упоредном и југословенском праву*“, Београд 1989.

овлашћених да интервенишу у вези са мерама које се предузимају у циљу заштите појединих добара заштите добара животне средине, веома динамични. Због изнетих разлога и ова студија, која се углавном бави јавноправним проблемима заштите вода и ваздуха од загађивања, док буде довршена и објављена, неће бити актуелна, с обзиром да ће у неким земљама у међувремену доћи до промена у законодавству о животној средини, и да ће се новим прописима заменити ранији прописи који нису задовољавали потребе ефикасног регулисања материје о животној средини¹⁰.

Друго, професор Поповић појаве посматра искључиво са јавноправне тачке гледишта, што и поред ауторове интелектуалне ширине и студиозности, представља недостатак у разматрању појединих питања животне средине. Наиме, експликација интердисциплинарне материје (заштита од буке, заштита ваздуха, заштита воде и др.) захтева примену приватно-правног становишта, јер су предочена питања настала под окриљем грађанскога права, те изостављање грађанско-правног становишта у анализирању датих случајева недостатак је по себи.¹¹ Овде указујемо на реткост постојања правних писаца обједињене јавноправне и приватноправне ерудиције, због чега на српском правном подручју и изостају целовита и темељита дела у овој области.

Упркос предоченом, Поповићево дело актуелно је данас у погледу организационог устројства органа егzekутиве и органа јавне управе за заштиту животне средине, затим питања појмовног одређивања и карактеристика загађивања животне средине, као и превентивних и репресивних мера заштите животне средине.

У погледу органа управе, професор Поповић је посебну пажњу посветио њиховом организационом устројству на централном нивоу и нивоу јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе. Интересантно је навести да је професор Поповић предлагао устројство органа управе надлежних за унапређење и заштиту животне средине идентично постојећој организационој пирамиди у правном поретку Републике Србије. То значи да се на централном нивоу образује

10 В. Славољуб Поповић, Заштита вода и ваздуха од загађивања (јавни аспект), Београд, 1975, 324 стр. 5-6.

11 О целовитом сагледавању предочених питања, види код: Милан Петровић, Имисије у приватном праву, необјављена магистарска теза, Правни факултет у Београду, 1973, 305 страна.

министарство за заштиту животне средине (у Србији данас постоји Министарство животне средине и просторног планирања и Агенција за заштиту животне средине), а да органи јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе у области животне средине имају изворне и поверене послове (нпр. у АП Војводина установљен је Покрајински секретаријат за животну средину и одрживи развој). У вези са органима егzekутиве, професор Поповић вели и следеће: „Излагање о организацији и функцијама егzekутиве несумњиво указује на чињеницу да се проблем у вези са заштитом животне средине не састоји само у доношењу одговарајућих правних норми већ и у тачном и доследном спровођењу донетих правних прописа. Пре свега, извршни органи су овлашћени, а и дужни да доносе одговарајуће нормативне правне акте потребне за спровођење, односно извршење законских норми који регулишу обавезе одређених субјеката у циљу заштите животне средине. С друге стране, улога егzekутиве састоји се нарочито у вршењу управног надзора у вези са спровођењем и применом прописа који предвиђају одређену обавезу за субјекте у циљу заштите животне средине“.¹²

Професор Поповић је у својим радовима предочавао схватања стране правне теорије и решења стране легислативе о појму загађивања животне средине. У погледу појмовног одређивања загађивања животне средине, Поповић признаје основаност дефиницији коју даје Јапански законодавац: „Загађивање животне средине означава ситуацију у којој је људском здрављу и животној средини нанета штета загађивањем ваздуха и воде (укључују промену квалитета и других својстава воде и ваздуха), загађивањем земљишта, буком, вибрацијама, непријатним и штетним мирисима – када су јачег интезитета и када обухватају велика пространства, а резултат су индустријске или неке друге човекове делатности“.¹³

12 В. Славољуб Поповић, О улози егzekутиве у заштити човекове околине, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, XXII, 1974, стр. 267-278; Правни аспекти проблема загађивања вода (упоредно-правни аспект), Анали Правног факултета у Београду, јануар-јун 1972, стр. 473-488; Остваривање заштите животне средине у југословенском самоуправном праву, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1979, стр. 28-41.

13 В. Славољуб Поповић, Правно регулисање животне средине и демографски развитак“; Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1983, стр. 5-22.

Професор Поповић, након анализе правних норми које су у Југославији донете у вези са заштитом појединих добара животне средине, закључује да у оквир појма животне средине улазе нарочито следећа добра која се штите правним нормама: 1) ваздух и вода; 2) тишина (заштита од буке); 3) радна средина; 4) здравље људи уопште; 5) домаће животиње; 6) заштићена дивљач; 7) разне врсте биља; 8) простор и тле; 9) шуме; 10) споменици културе, културна добра и др.; 11) природа уопште.¹⁴

Професор Поповић у својим радовима, посвећеним превентивним мерама борбе против загађивања животне средине, посебну пажњу посвећује забрани вршења опасних делатности, које могу да буду штетне по животну средину и стандардима за активности и делатности које могу бити од штете по животну средину. Поповић истиче да поменуте превентивне мере могу да представљају допуну одредаба о забранама и рестрикцијама. По његовом мишљењу стандарди могу да садрже следећа регулисања: а) дизајн, конструкцију и опрему индустријских постројења и машина, или средстава транспорта; б) методе производње, магационирања или дистрибуције, укључујући транспорт; в) мере за спречавање или редуцирање производа или отпадака који могу да проузрокују загађивање, укључујући мере о уништавању, одлагању или примени отпадака, а у циљу избегавања ризика загађивања. Осим поменутих, професор Поповић значајним сматра и следеће превентивне мере: забрану вршења индустријске или сличне делатности које су такве природе да могу проузроковати загађивање животне средине или да буду од штетног дејства на други начин по животну средину, док се не прибави одобрење од надлежног државног органа; предузимање финансијских и других економских мера, као и развијене инструменте контроле у вези са заштитом животне средине.¹⁵ Професор Поповић у извесном виду анализирао је и репресивне мере, односно еколошке деликте (еколошка кривична дела, еколошки прекршаји и еколошки привредни преступи).¹⁶

14 Исто, стр. 19-22.

15 Види: Славољуб Поповић, Криза човекове средине и мере за њену заштиту, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1974, стр. 151-166; Остваривање и заштита животне средине у југословенском самоуправном праву, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1979. стр. 13-15.

16 Исто.

Вредно је истаћи да је у фокусу научног интересовања професора Поповића било и питање атомске енергије, односно заштите од јонизујућег зрачења. Заштиту од јонизујућег зрачења разматрао је са становишта унутрашњег права држава и у равни међународног нуклеарног права, које је стварано закључивањем билатералних и мултилатералних међународних споразума у вези са нуклеарном енергијом. На једном месту професор Поповић вели: „Из бројних прописа којима се регулишу поједина питања у вези са мирнодопским искоришћавањем атомске енергије, као и из бројних међународних уговора закључених у вези са коришћењем нуклеарне енергије може се констатовати да има довољно елемената за успостављање нове гране правног система – нуклеарног права. Одмах треба рећи да ова грана правног система није јединствена јер обухвата неколико група правних норми, и то: групу управноправних норми, групу грађанскоправних норми, групу кривичноправних норми и групу међународноправних норми.¹⁷

Професор Поповић је у фокус свог научног интересовања уврстио и питање трајног одлагања нуклеарних отпадних материја, и с тим у вези врсте нуклеарних отпадних материја (чврсте радиоактивне отпадне материје, течне радиоактивне отпадне материје и гасовите радиоактивне отпадне материје). Професор наводи да се у иностраној литератури чине предлози да се одлагање нуклеарних отпадака реши на следеће начине: а) закопавањем у земљу, б) потапањем у море и океане; в) искоришћавањем подземних пешчаних лежишта, г) искоришћавањем ледењака на Антартику. Поповић даље наводи да моћне и богате земље ни поред чињенице да су овладале техником нуклеарног оружја, односно техником искоришћавања нуклеарне енергије у мирнодопске сврхе нису са потпуним успехом могле да реше проблем коначног и трајног одлагања нуклеарних отпадних материја, већ су још увек у фази истраживања и испитивања најцелисходнијег начина одлагања нуклеарних отпадних материја.¹⁸

По Поповићевом мишљењу наведени разлози указују на потребу да се креира нова грана правног система, нуклеарно или атомско

¹⁷ В. Славољуб Поповић, О неким проблемима нуклеарног (атомског) права;, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1990, стр. 8-9.

¹⁸ Исто, стр. 10-11.

право, с обзиром да наведене групе општих правних норми које све скупа треба да чине ту нову грану права треба и да допринесу сигурнијој заштити лица запослених на нуклеарним постројењима, као и становништва од могућих изненадних догађаја и акцидентата односно од јонизујућих зрачења. Како је већ наведено, нуклеарно право обухватало би комплексне и сложене правне норме које се односе и на управно нуклеарно право, грађанско, радно и казнено нуклеарно право, као и на међународно јавно нуклеарно право.¹⁹ Додајмо овде да је професор Поповић приликом анализе свих горе предочених питања настојао да прикаже међународне конвенције и друге значајне акте међународног права универзалног и регионалног карактера.

Постоје радови професора Поповића који третирају питање антагонизма човека и његове средине. У вези са решавањем кризе животне средине која прети да постане ограничавајући чинилац развоја, професор Поповић даје предлоге, који се могу свести на три основна: а) заустављање технолошког и економског развоја; б) предузимање одговарајућих мера у циљу отклањања штетних последица неконтролисаног технолошког развоја, без вршења промена у друштвеном уређењу земље; в) остваривање друштвеног уређења у коме неће долазити до противречности у односима друштва и животне средине.²⁰

Поповић се залаже за стварање друштвеног система у коме ће односи човека и његове средине развијати хармонично и у коме неће долазити до репродуковања антагонистичких противречности између човека и његове средине. С тим у вези, Поповић вели: „Ако се садашњи тренд раста популације, индустријализације, загађивања, производње хране и исцрпљивања ресурса настави без икаквих промена, граница раста на нашој планети биће достигнута негде у току следећих 100 година... Могућно је променити тренд раста и поставити услове економске и еколошке стабилности, која би могла дуго да се одржава у будућности. Суштина кризе човекове средине није само у заштити те средине, већ у стварању таквог друштвеног система у коме ће се односи човека и његове средине развијати хармонично и у коме неће

¹⁹ Исто, стр. 13-14.

²⁰ Види на пример: Славољуб Поповић, Криза човекове средине и мере за њену заштиту“; Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1974, стр. 151-166.

долазити до репродуковања антагонистичких противречности између човека и његове средине.²¹

Нарочито је професор Поповић анализовао стање у земљама у развоју, а нарочито спремност тих земаља да прихвате предлоге о нултом расту, односно о заустављању технолошког и економског раста.

С друге стране, Поповић пише о земљама на Западу које су прихватиле другу алтернативу, која се састоји у предузимању мера у циљу кориговања текућег развоја, тј. мера за заштиту животне средине, али без уношења промена у друштвене односе које су сада владајуће у тим земљама. Друга алтернатива, према Поповићевом мишљењу очито погодује капиталистичкој класи развијених земаља, која се залаже за предузимање мера против појава које сметају и њеном сопственом развоју (потребна им је чиста вода, сировине и др.).

Поповић, међутим, у даљој анализи излази са ставом да предложене концепције и истакнути предлози који се састоје у заустављању економског и технолошког развоја, односно, у предузимању одговарајућих мера у оквиру постојећих друштвених односа не могу да реше кризу животне средине и да отклоне противуречности између човека и његове средине. Ово због тога, како вели професор Поповић, што суштина решавања кризе животне средине није само у заштити те средине, већ у отклањању противуречности између развијених производних снага и заосталих продукционих односа, и у стварању таквог друштвеног система у коме ће се однос човека и животне средине развијати хармонично, тако да у њему неће долазити до репродуковања антагонистичких противуречности између човека и његове средине. Поповић даље вели: „Противуречности које постоје данас између човека и животне средине могу се уклонити само у оквиру друкчијег друштвеног система и у оквиру друкчијег обрасца уређења животне средине. Кризне ситуације у оквиру животне средине могу бити једино у таквом друштвеном систему, у коме неће долазити до репродуковања антагонистичких супротности између човека и његове средине“.²²

²¹ Исто.

²² В. Славољуб Поповић, Остваривање заштите животне средине у југословенском самоуправном систему, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1979, стр. 6-8.

Поповић предочава да капиталистички систем производње иако умножава производну моћ и власт над природом, ипак садржи елементе који воде снижавању квалитета животне средине и деструкцији људских и природних снага. Деградирање живота у систему западних земаља настаје поглавито услед противуречности између индивидуалног профита и колективног интереса. Због тога, Поповић закључује да једино друштвени систем без профита пружа такве могућности, које ће бити у стању да отклоне узроке кризе животне средине.²³

Међутим, професор Поповић је у даљој анализи, капиталистичком систему вредносно супротставио социјалистички самоуправни систем, у којем ће у горе објашњеном смислу, како вели професор Поповић, нестати ангагонизам између човека и животне средине. С тим у вези, Поповић предочава: „Основна гаранција да ће самоуправно социјалистичко друштво моћи да преовлада супротности између човека и животне средине састоји се у чињеници, да у социјалистичком друштву једино може да дође до усклађивања људских потреба и људских циљева са текућим развојем. При томе свакако се има у виду и значај плана који може да да нова решења за отклањање противуречности између човека и његове средине. Према томе, сматра се да друштво у коме постоје производни односи који ће бити прожети хуманизацијом и у којима ће производња бити подређена првенствено потребама произвођача и грађана, може једино да уклони супротности човека и његове средине. Западна цивилизација, у оквиру које се остварује производња искључиво ради профита и добити, не пружа могућности за усклађивање односа човека и његове средине. Насупрот капиталистичком друштву треба створити друштво у коме не постоји више отуђеност, у коме се друштвени процеси налазе под планском контролом слободно удружених произвођача односно појединаца. Уместо вредновања које се заснива на технолошким резултатима и економском расту и развоју треба развијати ново хуманистичко вредновање човека и његовог развоја. При томе се мора успоставити нова економска и еколошка равнотежа. Ако желимо сачувати квалитативни живот, с обзиром да квалитет живота више вреди него прост живот као такав као он значи деградацију, намеће се потреба за

23 Исто.

вршење реорганизације човечанства, која се може остварити само у оквиру једног светског социјализма²⁴.

Поклањајући веру да је научно становиште професора Поповића, у погледу горе изнетог питања, било лишено елемената режимске идеологије, са данашње тачке гледишта није тешко закључити да у стварности социјалистичких држава, не само да нису ишчезле антагонистичке противуречности човека и његове средине, већ социјалистички систем није могао савладати бројне сопствене слабости и противуречности²⁵, услед којих је и нестао са светске позорнице.

Закључак

Професор Поповић је први посленик српске јавно-правне науке који је писао о питањима еколошкога права. Настојао је да право животне средине учини научно актуелним на српском правном подручју. Научне радове је чврсто везао за позитивно право, користећи притом јасан, педантан и систематичан методолошки приступ.

Српској правној науци завештао је пет монографија и око тридесет научних чланака посвећених разнородним питањима еколошкога права. Са данашње тачке гледишта, у радовима професора Поповића нарочито је пажње вредно разматрање организационог устројства органа управе надлежних да унапређују и штите животну средину, затим појмовно одређивање права животне средине, као и сагледавање превентивних и репресивних мера сузбијања загађивања животне средине.

Уложио је велики труд да развије научно разматрање питања животне средине и да еколошко право постане део наставних програма правних факултета, те се дело професора Поповића на пољу еколошкога права основано може сматрати утемељитељским доприносом српској правној науци.

²⁴ В. Славољуб Поповић, Остваривање заштите животне средине у југословенском самоуправном систему, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, 1979, стр. 6-8.

²⁵ В. Милан Петровић, Комунизам и фашизам, идеолошке антитезе и синтезе, Црногорска академија науке и уметности, Подгорица, 1997, стр. 53-64.

Милош Прица

ЕКОЛОШКО ПРАВО У НАУЧНОМ СТВАРАЛАШТВУ СЛАВОЉУБА ПОПОВИЋА

Miloš Prica, LL.B.

Assistant,

Faculty of Law, University of Niš

ENVIRONMENTAL LAW IN THE SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF SLAVOLJUB POPOVIĆ

Summary

Academic legacy of Professor Slavoljub Popović contains a total of 809 bibliographic items, of which 235 are related to book (books, studies, monographs, commentaries, etc.) and 574 to periodicals and publications (articles, reports, presentations, etc.), which puts Professor Popović among the most productive professionals of Serbian legal science of the 20th century. Slavoljub Popović created his impressive academic work in the largest under the umbrella of administrative law, but left an indelible mark on other scientific fields, among which are Environmental Law, Legal Informatics and Constitutional Law. As Environmental law is now teaching discipline in all public law faculties in Serbia, and legal protection of the environment gains even more publicity, we dared to show in this paper, the scientific body of work of Professor Popović in the field of Environmental Law, especially the professor's contribution to the establishment and development of Environmental Law in Serbia.

Key words: *environmental law, environment, scientific work of Professor Popović, contribution to Serbian jurisprudence.*